

המציאות הפוליטית המתבקשת

ד"ר פני איפרגן

למה הרשימה הערבית המשותפת היא מהפך אמיתי, ולא רק כורח של אחוז החסימה הגבוה?

למרות נעדרותה (עדיין) של פרספקטיבה היסטורית מספקת, נדמה לי שכבר עכשיו ניתן לקבוע שאת בחירות 2015 נזכור כ"חשובות" לא רק בגלל מי שיזכה בהן, ואם התרחש מהפך פוליטי או לא, אלא בגלל ייסודה של הרשימה הערבית המשותפת. כינונה של התאגדות פוליטית זו הוא ציון דרך חשוב בהתפתחותה של הדמוקרטיה הישראלית, כיוון שהיא האמצעי שיכול לממש באופן הטוב ביותר את כוחם הפוליטי של אזרחי ישראל הערבים. כוח פוליטי שהוא האמצעי הלגיטימי באמצעותו יוכלו להביא למימוש זכויותיהם ולהביא לתיקונו של אי-צדק מתמשך ולהפליה השיטתית שהייתה ועודנה מנת חלקם.

מה היה המניע שהפך את מה שנראה תמיד כמתבקש למציאות פוליטית? ההסבר הרווח בעמודי הדעה בעיתונות התמקד במה שאפשר לכנות "מניע כפוי", או מניע שלילי, ולפיו הניסיון לדחוק את המפלגות הערביות מחוץ לכנסת באמצעות העלאת אחוז החסימה אילץ את המפלגות הערביות להתאחד על מנת להמשיך ולשרוד פוליטית. עמדה זו קיבלה ביטוי מובהק בשורה שבה פתחה הגב' סמאח סאלימה אגבאריה את מאמרה: "התרומה היחידה של אביגדור ליברמן לערבים בישראל היא העלאת אחוז החסימה. בלי שהתכוון לכך הוא קידם את האיחוד של הציבור הערבי ברשימה אחת" ('הארץ', 4.12.2014). ביטוי דומה הועלה גם במאמר המערכת של 'הארץ' (25.01.2015), שבו דובר על האיחוד כ"צעד שנכפה עליהן [על המפלגות הערביות] בגלל העלאת אחוז החסימה". בכפייה זו מבקש עיתון 'הארץ' לראות הזדמנות היסטורית להעצמת הכוח הפוליטי של האזרחים הערבים והוא קורא להם: "ערבים, צאו להצביע".

נדמה לי שהסבר רווח זה, גם אם אי אפשר לדחותו על הסף, הוא צר מדי ונופל לדפוס הקבוע, המייחס לאזרחי ישראל הערבים פעולה רק מתוך המניע הצר הנוגע לשאלת זהותם הלאומית, והוא לא לוקח ברצינות מספקת את חשיבותם של נושאים אזרחיים בסדר היום הציבורי שלהם. האם לא סביר להניח שהקמתה של רשימה ערבית משותפת היא דווקא תוצאתו של תהליך הבשלתה של תודעה פוליטית, שאינה מונעת מצורך בבדלנות לאומית, שכביכול אוימה על ידי העלאת אחוז החסימה, אלא כהכרה בצורך במיצוי אופטימלי של הכוח האלקטורלי והפוליטי למימוש התביעה להשתלבות במרחב הציבורי הישראלי? האם אין לראות בכינונה של הרשימה המשותפת חתירה תחת המצב המתמיד של פיצול בין התביעה להכרה בזהות לאומית נבדלת לבין הלגיטימציה המלאה לתבוע שוויון וצדק בחלוקת משאבים וכן במתן הצדקה לקולו של האזרח הישראלי-ערבי להשפיע על סדר היום החברתי-כלכלי-תרבותי של המרחב הציבורי הישראלי? מצער שאנחנו עדיין לא נמצאים במקום האוטופי שבו התביעה

צילום: גיל אליהו, 'הארץ'

הזו להשתלבות ולשוויון על בסיס אזרחי יכולה להיאמר בפומבי וללא הצורך בכסות הלאומית-בדלנית שמספקת העילה של העלאת אחוז החסימה. אבל תחילתו של שינוי המגמה והאימוכנות להצטמצם ל"מניע הכפוי" אפשר היה לשמוע בקריאתו של יו"ר הרשימה איימן עודה, שאמר בכנס השקת קמפיין הבחירות של הרשימה המשותפת: "אנחנו רוצים להיות חלק אינטגרלי מהפוליטיקה בארץ ולהיאבק בכל הזירות ולהשפיע בכל הסוגיות... הציבור הערבי אינו יכול לחולל את השינוי לבדו; אך השינוי לא יכול להתחולל בלעדיו" ('הארץ', 15.2.2015). זהו בדיוק הקול שהיה קיים תמיד בשיח האזרחי של ערביי ישראל, קול שנבלע בהמולתו של שיח לאומי-בדלני, שהיה זקוק להגברתו לעזרתה של "עורמת ההיסטוריה". אותה עורמה הפועלת לעתים בדרכים אירוניות ונסתרות וההופכת את מה שנדמה ל"מניע כפוי", למניע שלילי, למניע ולכוח חיובי. חשוב גם לזכור שהרשימה הערבית המשותפת איננה רק בשורה היסטורית של מתן קול לשיח האזרחי ולתביעה להשתלבות של ערביי ישראל במרקם החיים הישראלי, אלא היא בשורה חשובה ואבן דרך משמעותית בהתפתחותה ובחוסנה של הדמוקרטיה הישראלית. ●

מכון שלום הרטמן
SHALOM HARTMAN
INSTITUTE

מוגש על ידי:

ד"ר פני איפרגן הוא עמית מחקר במכון שלום הרטמן, ייקח חלק בכנס השנתי של מכון הרטמן בנושא "בין לאומיות ללאומנות בעתות משבר ושגרה" אשר יערך במכון ב־9 במרץ.